

Lausuntopyyntö VN/27347/2021

Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle Ilmastorahasto Oy -nimisestä valtion kokonaan omistamasta osakeyhtiöstä

Työ- ja elinkeinoministeriö on pyytänyt lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle Ilmastorahasto Oy -nimisestä valtion kokonaan omistamasta osakeyhtiöstä. Ilmastorahasto Oy on 21.12.2020 perustettu valtion erityistehtäväyhtiö, jonka tarkoituksena on edistää ilmastonmuutoksen torjumista, teollisuuden vähähiilisyyden vauhdittamista ja digitalisaatiota Suomessa. Ilmastorahasto Oy:n toimiohjeen mukaan yhtiö voi käyttää rahoitusinstrumenteissaan valtiontukea. Toimiohjeen mukaan yhtiö valmistelee yhteistyössä työ- ja elinkeinoministeriön kanssa valtiontukiohjelman käyttöönoton. Valtiontuen myöntäminen edellyttää siihen sisältyvän julkisen vallan käytöstä johtuen lailla säätämistä.

Esityksen tavoitteena on edesauttaa pääministeri Sanna Marinin hallituksen hiilineutraalisuustavoitteen saavuttamista vuoteen 2035 mennessä. Tavoitteen saavuttamisen vauhdittamiseksi Ilmastorahastolle esitetään mahdollisuutta hyödyntää valtiontukea sen sijoituksissa ja rahoituksessa. Toimiessaan markkinaehtoisesti Ilmastorahastolla ei ole tarjottavissa sellaisia sijoituksia tai rahoitusta, joita ei olisi saatavilla tavanomaisissa markkinaolosuhteissa. Valtiontukien hyödyntäminen mahdollistaa sellaisten hankkeiden tukemisen, jotka ilman Ilmastorahaston mukanaoloa eivät toteutuisi lainkaan, toteutuisivat pienemmässä mittakaavassa tai myöhäisemmässä vaiheessa. Lisäksi hallituksen esityksellä ehdotetaan säädettäväksi lain tasolla yhtiön tarkoituksesta, organisoinnista ja taloudellisista toimintaperiaatteista.

Liikenne- ja viestintäministeriö kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa ja toteaa kunnioittavasti seuraavaa.

Liikenne- ja viestintäministeriö kannattaa esitystä. Huolellisesti suunniteltujen ja oikeasuhtaisten valtiontuki-instrumenttien avulla yhtiö voi toiminnallaan edesauttaa ilmastonmuutoksen torjuntaan, teollisuuden vähähiilisyyden vauhdittamiseen ja digitalisaation edistämiseen liittyvien hankkeiden ja investointien toteutumista ylipäättään, suuremmassa mittakaavassa tai aikaisemmin kuin ilman Ilmastorahaston osallistumista.

Hallituksen esityksen mukaan laissa olisi tarkoitus säätää yhtiön taloudellisista toimintaperiaatteista seuraavasti: *”Yhtiö ei pyri toiminnallaan maksimoimaan tuottoa, vaan toimii erityistehtäväyhtiönä 1 §:n 2 momentissa säädetyn tarkoituksen edistämiseksi. Yhtiön tekemien sijoitusten ja rahoituksen kohteiden toiminnan tulee olla liiketaloudellisesti kannattavia pitkällä aikavälillä. Yhtiön toiminnan menot tulee lähtökohtaisesti kattaa yhtiön toiminnasta saatavilla tuloilla.”*

Liikenne- ja viestintäministeriö kiinnittää huomiota kyseisen kirjausten tarkkuustasoon sekä suhteeseen yhtiön hallituksen ja johdon vastuuseen. Millainen on yhtiön hallituksen ja johdon vastuu, jos käy niin että joku sijoitus ei ole liiketaloudellisesti kannattava pitkällä aikavälillä, vaikka näin olisi arvioitu sijoitusta tehdessä? Ovatko yhtiön hallitus ja johto tällöin rikkoneet lakia? Miten tämä tällöin suhtautuu osakeyhtiölain (624/2006) mukaiseen hallituksen ja johdon vastuuseen? Sama kysymys sisältyy myös ehdotetun 13 §:n perusteella mahdollisesti annettaviin säädöksiin.

Edelleen pykälän muotoilujen ja terminologian osalta voidaan viitata osakeyhtiölain 1:5 pykälään osakeyhtiön toiminnan tarkoituksesta (vrt. esim. "tuottaa voittoa" – "maksimoida tuotto"). Esityksen 6 §:n perusteluissa todetaan, että 3 momentin mukaan yhtiön tekemien sijoitusten ja sen myöntämisen rahoituksen olisi oltava markkinaehtoista, jollei kyse ole 7 §:ssä tarkoitettusta valtiontuen myöntämisestä. Pykälän 1 momentin mukaan yhtiö ei kuitenkaan pyrkisi toiminnallaan maksimoimaan tuottoa, vaan toimisi erityistehtävayhtiönä. Erityistehtävayhtiön luonteeseen kuuluu, ettei yhtiö pyri maksimoimaan oman toimintansa tuottoa vaan pyrkii toteuttamaan yhteiskunnalliset tehtävänsä mahdollisimman tehokkaasti ja maksimoimaan yhteiskunnallisen tuloksen. Kun kuitenkin lienee niin, että markkinaehtoisesti toimiva sijoittaja pyrkii osakeyhtiölain oletaman mukaan tuottamaan (vain) voittoa, niin jatkovalmistelussa voi olla tarpeen arvioida muodostaako tämä sellaisen ristiriidan jonka osalta esityksen tarkentaminen olisi perusteltua.

"Erityistehtävayhtiöllä" ei myöskään liene aikaisempaa legalimääritelmää lainsäädännössä, jolloin tämän mahdollisimman tarkkaan määrittelyyn on tarpeen kiinnittää huomiota.

Liikenne- ja viestintäministeriö kiinnittää huomiota myös ehdotetun lain 4 §:än 2 momenttiin, jossa on todettu, että "*työ- ja elinkeinoministeriö voi antaa yhtiölle toimeksiantoja, jotka ovat tarpeen yhtiölle asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi*". Osakeyhtiölain mukaan hallitus huolehtii yhtiön hallinnosta ja sen toiminnan asianmukaisesta järjestämisestä ja osakkeenomistajat käyttävät päätösvaltaansa yhtiökokouksessa. Osakkeenomistajat voivat myös yhtiökokousta pitämättä yksimielisinä päättää yhtiökokoukselle kuuluvasta asiasta. Ehdotettu momentti näyttäisi poikkeavan osakeyhtiölaissa olevasta toimivallanjaosta. Valtion yhtiöomistuksesta ja omistajaohjauksesta annettu laki (1368/2007) lähtee myös siitä, että valtion käyttää omistajana valtaansa yhtiön yhtiökokouksissa. Hallituksen esitystä tulisikin selkeyttää tältä osin ja perustella, miksi nyt ehdotetaan osakeyhtiölaista ja valtion yhtiöomistuksesta ja omistajaohjauksesta annetusta laista poikkeavaa sääntelyä.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan myös säädettäväksi, että yhtiön koko osakekannan on oltava valtion välittömässä omistuksessa ja hallinnassa (3 §). Liikenne- ja viestintäministeriön näkemyksen mukaan asiasta ei ole tarpeen säätää erikseen lailla, sillä valtion yhtiöomistuksesta ja omistajaohjauksesta annetun lain 3 §:n mukaan jos valtion yhtiöomistusta koskeva päätös kohdistuu omistus- tai yritysjärjestelyyn, jonka toteuttamisen johdosta valtio lakkaa olemasta yhtiön ainoa omistaja, luopuu enemmistöstään yhtiössä tai jos valtion osuus kaikkien osakkeiden

tuottamasta äänivallasta yhtiössä laskee yhteen kolmasosaan tai sitä pienemmäksi, päätös voidaan tehdä vain, jos eduskunta on antanut siihen suostumuksensa.

Liikenne- ja viestintäministeriö nostaa myös esiin, että sujuva yhteistyö Business Finlandin ja muiden vastaavanlaisten valtiontukea myöntävien organisaatioiden kanssa on tarpeen, jotta ei syntyisi päällekkäisyyksiä tai tietokatkoksia tukiohjelmissa tai tukien myöntöprosessissa.

Juhapekka Ristola
Ylijohtaja, osastopäällikkö

Esittelijä
Neuvotteleva virkamies